

ЕКОЛОГІЯ, ЕКОЛОГІЧНА БЕЗПЕКА

УДК 598.2.+556.55

ДОСЛІДЖЕННЯ ЗИМУЮЧИХ ПТАХІВ НЕТІШИНЬСЬКОГО ВОДОСХОВИЩА ТА ЙОГО ПРИБЕРЕЖНОЇ ЧАСТИНИ

Р. С. Котик,

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ТЗ-21,
навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою

І. Ю. Радаєв

здобувач вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група ТЗ-11,
навчально-науковий інститут агроекології та землеустрою

Наукові керівники – к.с.-г.н., доцент Л. М. Стецюк, к.с.-г.н., доцент Н. С. Ковальчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

Викладено результати досліджень зимуючих птахів нетішинського водосховища та його прибережної частини. З'ясовано, що орнітофауна Нетішинського водосховища у період зимової стабілізації 2018–2019 років була представлена 49 видами птахів, які належать до 11 рядів, 22 родин та 37 родів.

Ключові слова: птахи, Нетішинське водосховище, вид.

The results of research of wintering birds of the Netishyn Reservoir and its coastal part are included. It was found that the avifauna of the Netishyn Reservoir in the period of winter stabilization in 2018–2019 was represented by 49 species of birds belonging to 11 series, 22 families and 37 genera.

Keywords: birds, Netishyn reservoir, species.

З настанням зими видовий склад птахів, які нас оточують, суттєво змінюється. До сезонних міграцій птахів спонукає у першу чергу доступність їжі, а температура та погодні фактори є другорядними: при нормальному харчуванні морози та сніг можна пережити. Нашу територію однозначно вимушені на зиму покидати птахи, в живленні яких комахи є основною складовою. Залишається у нас на зимівлю значна частина зерноїдних видів птахів, серед комахоїдних залишаються ті, які здатні хоча б частину часу житись насінням або ягодами. Для багатьох видів, і не тільки водоплавних, принциповим є доступ до відкритої води, де завжди можна знайти поживні рослинні частини та все ще активних комах, рибу. Наявність ділянок відкритої води є критичною для більшості коловодних птахів. Від того, наскільки великі ці відкриті ділянки та де вони утворюються, залежить видовий склад птахів. Тому певна кількість видів залишається у нас на зимівлі, надаючи перевагу виживанню у мінливих умовах нашої зими небезпекам дальнього перельоту. Деякі види прилітають до нас на зимівлю з півночі.

У зв'язку із вищесказаним, важливого значення набуває дослідження видового складу зимуючих водних та коловодних птахів.

Метою наших досліджень є вивчення особливостей видового складу зимуючих птахів Нетішинського водосховища та прилеглої території.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання: встановити видовий склад зимуючих птахів; провести систематичний, екологічний та екотопологічний аналізи.

Нетішинське водосховище – місце, де зустрічається майже сотня різних видів птахів. Це майже чверть від тих, що зафіксовані на території України. Водосховище є місце зимівлі багатьох видів птахів з усієї України, а також з Польщі, Латвії та Угорщини.

Обліки наявних видів птахів проводилися шляхом візуальних спостережень за методикою маршрутного обліку без обмеження смуги виявлення птахів Ю. С. Равкіна. Загалом було проведено 10 обліків у період зимової стабілізації 2018–2019 років. Визначення видового складу птахів проводилось з використанням біноклів та польових визначників «Птахи фауни України: польовий визначник» [2]. Визначення птахів проводилося за морфологічними ознаками, співом, поведінковими особливостями.

За результатами проведеного систематичного аналізу на території Нетішинського водосховища нами було виявлено 49 видів, серед яких два види сорокопуд сірий (*Lanius excubitor*) та гоголь (*Vucophala clangula*) знаходяться під охороною Червоної книги України [3]. Виявлені види птахів належать до 11 рядів, 22 родин та 37 родів.

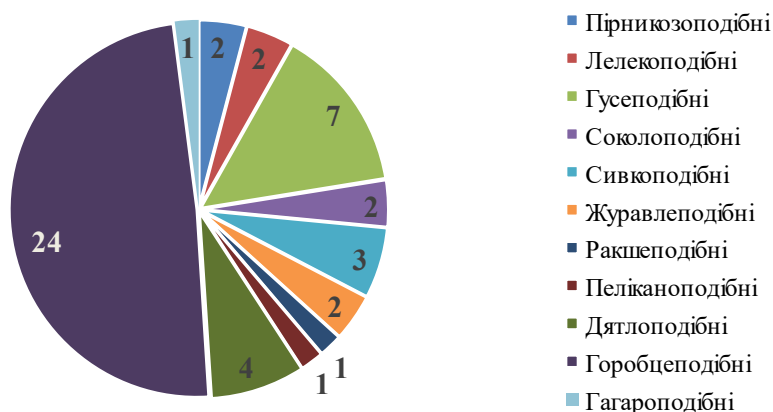

Рис. 1. Ряди зимуючих птахів, виявлені на території Нетішинського водосховища

За типом живлення більшість птахів Нетішинського водосховища є комахоїдними (31 вид). Птахів, що харчуються насінням та плодами рослин – 29 видів, а хижаків та всеїдних лише по 2 види (рис. 1)

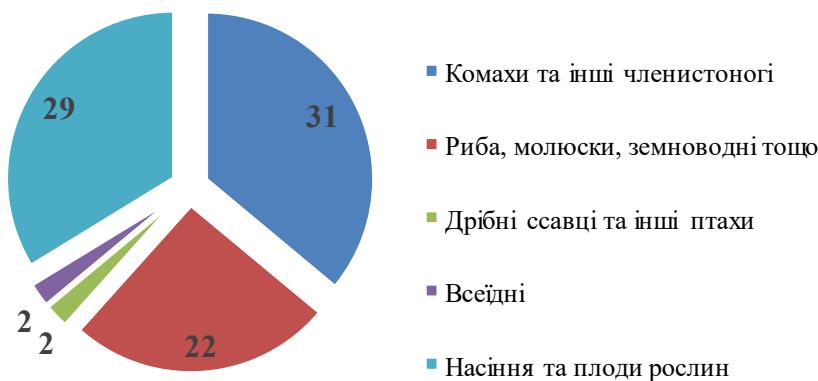

Рис. 2. Розподіл зимуючих птахів за типом живлення

За типом живлення більшість птахів Нетішинського водосховища є комахоїдними (31 вид). Птахів, що харчуються насінням та плодами рослин – 29 видів, а хижаків та

всеїдних лише по 2 види (див. рис. 2). Розподіл видів птахів за типом живлення представлений у таблиці.

Таблиця

Представники птахів до харчового раціону

Харчовий раціон	К-сть видів	Представники
Насіння та плоди рослин	29	дятел звичайний, дятел середній, дятел малий, волове очко, золотомушка жовточуба, чикотень, дрізд чорний, синиця блакитна, гаїчка-пухляк, гачка болотяна, синиця чорна, синиця вусата, синиця велика, повзик, підкоришник звичайний, чиж, зеленяк, щиглик, снігур, вівсянка звичайна, вівсянка очеретяна, лебідь-шипун, лиска, крук, сойка, чечітка звичайна, турпан, чернь чубата
Комахи та інші членистоногі	31	жовна чорна, дятел звичайний, дятел середній, дятел малий, сорокопуд сірий, чикотень, дрізд чорний, синиця довгохвоста, синиця чубата, крижень, турпан, пірникоза велика, пірникоза чорношия, синиця блакитна, гаїчка-пухляк, гаїчка болотяна, синиця чорна, синиця велика, чиж, повзик, щиглик, зеленяк, вівсянка звичайна, вівсянка очеретяна, жовна чорна, підкоришник звичайний, крижень, чернь чубата, підкоришник звичайний, гоголь, волове очко, синиця вусата
Риба, моллюски, земноводні, тощо.	22	гагара чорношия, пірникоза велика, пірникоза чорношия, баклан великий, чепура велика, лебідь-шипун, крижень, попелюх, гоголь, пастушок, лиска, мартин звичайний, мартин жовтоногий, мартин сивий, рибалочка, крех великий, сорокопуд сірий, гоголь, турпан, чернь чубата, чикотень, чапля сіра
Дрібні ссавці та інші птахи	2	яструб малий, канюк звичайний
Всеїдні	2	сойка, крук

На основі проведених досліджень можна зробити наступні висновки:

- орнітофауна Нетішинського водосховища у період зимової стабілізації 2018–2019 років була представлена 49 видами птахів, які належать до 11 рядів, 22 родин та 37 родів;
- найчисельнішою групою зимуючих птахів були представники ряду Горобцеподібних;
- серед зимуючих птахів більшість належала до комахоїдних птахів та тих, які харчуються насінням та плодами рослин;
- птахи, що зимують у межах водосховища та його прибережної частини, у переважній більшості лісові та водні, хоча зустрічаються окремі синантропні види та види відкритих ландшафтів;
- серед зимуючих птахів Нетішинського водосховища було виявлено два види, які знаходяться під охороною Червоної книги України – гоголь та сорокопуд сірий;
- у зимовий період у межах Нетішинського водосховища та прибережної частини складаються благоприємні умови для зимівлі великої кількості видів птахів, які залишаються у нас на зимівлі, надаючи перевагу виживанню у мінливих умовах нашої зими небезпекам дальнього перельоту.

1. Орнітологічні спостереження на території західних областей України за 1993 рік. Каталог орнітофауни зах. обл. України. Орнітоф. спостереж. за 1993 р. Львів, 1994. С. 10–28. 2. Фесенко Г. В. Птахи фауни України: польовий визначник / Г. В. Фесенко, А. А. Бокотей, ілюстрації І. І. Землянських, С. Ю. Костіна, Ю. В. Костіна; Українське товариство охорони птахів. Київ, 2002. 413 с. 3. Червона книга України: Тваринний світ / за заг. ред. І. А. Акімова. К. : «Глобалконсалтинг», 2009. URL: <http://pryroda.in.ua/> (дата звернення: 18.12.2021).